

“ตระบัดสัตย์” มีคำอธิบาย

มนุษย์ปุถุชนจำนวนมากแปลกใจกับการผัดวันประกันพรุ่งของตนเอง อย่างไม่อาจอธิบายได้ ตั้งใจจะเลิกเหล้า เลิกบุหรี เลิกยาเสพติด ไปหาหมอบ ต่อบัตรประชาชน ฯลฯ แต่แล้วก็ทำไม่ได้ตั้งตั้งใจ นักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งพยายามเข้าใจพฤติกรรมมนุษย์มีคำตอบให้ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ได้กับหลายเรื่องที่สำคัญในชีวิตเช่นปฏิรูปการศึกษา

เมื่อก่อนคำอธิบายของเศรษฐศาสตร์ในเรื่องการผัดวันประกันพรุ่ง (procrastination) ก็คือเมื่อเผชิญกับความไม่พึงใจ มนุษย์ก็จะผัดวันโดยตั้งใจ ทำลิ่งนั้นในอนาคตมากกว่าที่จะทำในวันนี้ ซึ่งก็เป็นคำอธิบายที่ดีแต่ไม่ลึกซึ้งพอ

Kydland และ Prescott ผู้ได้รับรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ในปี 2004 โดยผลงานส่วนหนึ่งจากแนวคิดของสิ่งที่เรียกว่า time-inconsistent ให้คำตอบในเรื่องผัดวันได้ลึกซึ้งกว่าโดยอธิบายง่าย ๆ ดังนี้ เช่น หากถูกถามในวันปีใหม่ว่าที่คุยว่าปีใหม่นี้จะออกกำลังกายครั้งใหญ่ เมื่อไหร่จะเริ่มสักที สมมุติว่าคำตอบคือวันที่ 15 มกราคม (มากกว่าจะตอบว่าพรุ่งนี้ซึ่งเป็นคำตอบซึ่งหาได้ยาก) และต่อมาเมื่อถูกถามคำถามเดียวกันอีกในวันที่ 13 มกราคม คำตอบก็จะยังคงเป็น 15 มกราคม อย่างนี้ก็หมายความว่า การเลือกของ

คน ๆ นั้นมีลักษณะที่เรียกว่า time-consistent กล่าวคือมันคงไม่แปรเปลี่ยนข้ามเวลา

แต่ถ้าหากคำตอบเปลี่ยนแปลงไปไม่ยึดคำตอบว่าจะเริ่มในวันที่ 15 มกราคม แสดงว่าการเลือกของเขามีลักษณะที่เรียกว่า time-inconsistent นักเศรษฐศาสตร์บอกว่ามนุษย์ส่วนใหญ่นี้แหละมีลักษณะการเลือกชนิด time-inconsistent หรือนิยมเรียกว่ากันว่า time-inconsistency

เศรษฐศาสตร์สมัยใหม่บอกว่าบ่อยครั้งที่มนุษย์มองโลกในแง่ดีมากเกินไป ความจริงในเรื่องที่เกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการที่ตนเองจะกระทำสิ่งต่าง ๆ ในอนาคต (เช่น จะออกกำลังกายแน่ในอนาคต จะออมเงินได้แน่ในอนาคต)

เมื่อคิดอย่างนี้ก็มักจะทักท้วงเอาไว้ว่าสามารถกระทำสิ่งนั้น ๆ ในอนาคตได้ ดังนั้นจึงเกิดการเผชิญหน้ากับสิ่งไม่พึงใจออกไปจนถึงพรุ่งนี้เพื่อกระทำสิ่งที่ตั้งใจในอนาคต และเมื่อถึงพรุ่งนี้ก็คิดอย่างเดียวกัน ซ้ำไปทุก ๆ วันจนเป็นการผัดวันประกันพรุ่ง ชนิดที่ “พรุ่งนี้ไม่เคยมาถึงสักที” ทรายที่มนุษย์ไม่ตระหนักว่าตนเองมีระบบการคิด (ที่มั่นใจว่าสามารถทำบางสิ่งได้ในอนาคตแต่แล้วก็ทำไม่ได้) แบบนี้ก็จะผัดวันประกันพรุ่งไปเรื่อย ๆ

อย่างไรก็ตามมนุษย์แต่ละคนก็แตกต่างกันไป ตระหนักบ้างไม่ตระหนักบ้างในระบบคิดเช่นว่า บางวัฒนธรรมก็มีการผัดวันมากดังเช่นในอเมริกาได้จนคำพูดว่า mañana (มันยาน่า) ซึ่งแปลว่า tomorrow ติดปากเหมือนกับที่คนไทยชอบพูดว่า “ไม่เป็นไร”

นักเศรษฐศาสตร์นำ time-inconsistency หรือการเปลี่ยนใจเสมอในอนาคตไปประยุกต์อธิบายในหลายเรื่อง ตัวอย่างเช่น การประกาศว่าจะไม่มีการเจรจาต่อรองกับผู้ก่อการร้ายอย่างเด็ดขาดของหลายรัฐบาล เพื่อตัดไฟไม่ให้มีการจับตัวประกัน ตรรกะก็คือเมื่อไม่มีการต่อรองก็ไม่มีใครคิดจะจับตัวประกัน

อย่างไรก็ดีผู้ก่อการร้ายซึ่งใช้สัญชาตญาณที่มาจากการสังเกต (และ

อาจเรียนรู้เรื่อง time-inconsistency จากเศรษฐศาสตร์ด้วย) ว่าเมื่อจับตัว
ประกันจริง ๆ แล้ว รัฐบาลที่เคยปากแข็งว่าจะไม่เจรจาเด็ดขาดก็จะเปลี่ยนไป
เวลาผ่านไปสักพักก็จะเปลี่ยนใจจนมีการเจรจาต่อรองลับ ๆ เพราะต้องการให้
ตัวประกันปลอดภัย ทรายที่รัฐบาลผู้ต่อรองสามารถปรับเปลี่ยนคำพูดตัวเอง
และเงื่อนไขได้ การประกาศว่าจะไม่ต่อรองเพื่อป้องกันไม่ให้มีการจับตัวประกัน
ก็ไม่เป็นผล

พูดง่าย ๆ ก็คือ เพราะการเลือกของมนุษย์มีลักษณะ time-incon-
sistency กล่าวคือถึงแม้ตั้งใจจะทำจริงแต่แรก แต่เมื่อวันเวลาและเงื่อนไข
เปลี่ยนไป คำพูดหรือการกระทำในอนาคตก็เปลี่ยนไป

ถ้าต้องการให้การเจรจาต่อรองไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลยก็ต้องทำให้
รัฐบาลผู้ต่อรองไม่มีอำนาจในการต่อรองใด ๆ เลยโดยกฎหมายหรืออะไรก็แล้ว
แต่ อย่างนี้จะทำให้ไม่เกิดปัญหา time-inconsistency ขึ้นเพราะไม่สามารถ
เปลี่ยนคำพูดและการกระทำของตนเองได้เมื่อมีการจับตัวประกัน

ปัจจุบัน time-inconsistency ทำให้เกษตรกรไม่เคยเชื่อภาครัฐใน
เรื่องคำแนะนำว่าน้ำจะขาดแคลนดังนั้นจึงควรปลูกข้าวน้อย ๆ ไม่เคยเชื่อว่า
จะมีการตามทวงหนี้เกษตรกรจริงจัง ครูไม่เคยเชื่อว่าหากเป็นหนี้มาก ๆ แล้ว
จะไม่มีภาครัฐมาช่วย ผู้ชุมนุมไม่เชื่อว่าเจ้าหน้าที่รัฐจะปราบจริงจัง เด็กไม่เคย
เชื่อว่าพ่อแม่และครูจะลงโทษอย่างรุนแรงหากกระทำผิดเพราะรู้ว่าสุดท้าย
ก็จะใจอ่อน ฯลฯ ทั้งหมดรู้ว่าในที่สุดแล้วก็จะมีการเปลี่ยนแปลงคำพูดและ
การกระทำ เพราะเมื่อวันเวลาผ่านไป เงื่อนไขเปลี่ยนแปลงไป คำพูดก็อาจ
เปลี่ยนแปลงได้

เขียนอย่างนี้ได้หมายความว่ายากโทษหรือเห็นด้วยกับการ “กลืน
น้ำลายตัวเอง” หรือ “การตระบัดสัตย์” หรือการมีใจคอไม่แน่วแน่มั่นคงของ
หนุ่มสาว ฯลฯ เพียงแต่บอกว่ามนุษย์และองค์กรทั่วไปมีลักษณะของการเลือก
แบบ time-inconsistency ดังนั้นจึงพึงระวังอย่าเชื่อคำพูดใครให้มาก

ประเด็นที่น่าสนใจคือการตัดอำนาจในการเปลี่ยนแปลงคำพูดหรือการกระทำของผู้มีอำนาจในเวลาข้างหน้าออกไป จนไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ดังเรื่องของการไม่เจรจาต่อรองในเรื่องการเรียกค่าไถ่ตัวประกัน

ปัญหาการศึกษาของบ้านเรามีสาเหตุสำคัญอันหนึ่งจากการเปลี่ยนแปลงไปมาในนโยบายของรัฐมนตรี โดยเฉพาะเมื่อรัฐมนตรีมาจากต่างพรรค ผู้บริหารกระทรวงและครูต้องปรับนโยบายตามความต้องการของรัฐมนตรีคนใหม่ จนมีส่วนทำให้เกิดการกลับไปกลับมา เข้าทำนองบางยุคเดินหน้าไป 5 ก้าว ถอยไป 6 ในเวลาต่อมาเดินหน้าไป 4 ถอยมา 3 ฯลฯ ในเวลา 10 ปีที่ผ่านมาเรามีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ 10 คน

ถ้าเราจะแก้ไขปัญหา time-inconsistency ให้หมดไป เราต้องสร้างเงื่อนไขที่ทำให้รัฐมนตรีทุกคนไม่มีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงนโยบายของชาติในเรื่องการศึกษาที่ได้ถูกกำหนดไว้แล้วในแผนปฏิรูปการศึกษาก่อนหน้านั้น เราจะ “ตัดอำนาจ” ได้อย่างไรเป็นเรื่องที่ต้องถกเถียงกันต่อไป แต่เชื่อว่าเป็นหนทางหนึ่งจะทำให้เกิดความแน่วแน่ มุ่งมั่น เดินไปในทางเดียวกันของการแก้ไขปัญหาคำคัญยิ่งนี้ของชาติ

อีกตัวอย่างหนึ่งของการประยุกต์โอเคเดีย time-inconsistency เกิดขึ้นจากการทดลองในเรื่องการเลิกสูบบุหรี่ในฟิลิปปินส์เมื่อไม่นานมานี้ คนร่วมโครงการอยากเลิกบุหรี่แต่ต่อมาอีกไม่นานก็เปลี่ยนใจ วิธีทำให้เปลี่ยนใจยากก็คือให้ผู้ร่วมโครงการใส่เงินใหญ่ก้อนหนึ่งไว้ในธนาคารโดยไม่มีดอกเบี้ยง หลังจาก 6 เดือนผ่านไปถ้าผ่านการตรวจสอบว่าเลิกบุหรี่แล้วจริง ก็จะคืนเงินก้อนนี้ให้ แต่ถ้าหากกลับมาสูบอีกครั้งก็จะสูญเสียเงินก้อนนั้น ผู้ร่วมโครงการ หลายคนบอกว่าการกลัวเสียเงินทำให้ไม่เปลี่ยนใจ ต้องมุ่งมั่นสู้ต่อไปจนเลิกสูบบุหรี่ได้ ซึ่งหมายความว่าทำให้ time-inconsistency เป็น time-consistency

การเสียเงินก้อนใหญ่ให้ศูนย์พิตเนสมี่ชื่อของสตรีที่ต้องการลดน้ำหนัก โดยแท้จริงแล้วก็คือการเอาชนะปัญหา time-inconsistency นั้นเอง โดย

บังคับตนเองทางอารมณ์ ความเสียหายเงินทำให้ต้องทนออกกำลังกายต่อไป

เมื่อเข้าใจมนุษย์ในแง่มุมของ time-inconsistency แล้ว ก็จึงพิจารณาถึงระมัดระวังพฤติกรรมของตนเอง อย่ารับปากอะไรกับใครถ้าไม่แน่ใจ โดยเฉพาะถ้าสิ่งนั้นเป็นเรื่องของอนาคต การเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์เช่นนี้อาจทำให้การ “forgive but not forget” (ยกโทษให้แต่ไม่ลืม) ง่ายขึ้นบ้างกระมัง

*You may be a very small person in the world, but
to some, you are their world.*

คุณอาจมีตัวตนตัวเล็ก ๆ ในโลก แต่สำหรับบางคนแล้ว
คุณคือทุกสิ่งสำหรับเขา

Purpose is what gives life a meaning.

จุดมุ่งหมายคือสิ่งซึ่งทำให้ชีวิตมีความหมาย

(Charles Henry Parkhurst

พระและนักปฏิรูปสังคมชาวอเมริกัน : ค.ศ. 1842-1933)